
Södertörns högskola | Institutionen för lärarutbildningen
Examensarbete 15 hp | utbildningsvetenskap | Höstterminen 2009

Etnicitet och sociala relationer

- en kvalitativ studie av hur nio elevers etniska bakgrund
påverkar deras sociala relationer i skolan

Av: Julie Jakob
Handledare: Staffan Nilsson

Abstract

By: Julie Jakob, Autumn term of 2009. *Ethnicity and social relations - A case study of how nine pupils' ethnic background affects their social relationships at school*: Teacher education: Södertörn University - **Supervisor: Staffan Nilsson**

This study aims to examine how the students ethnic background affects them in their social relationships at school. The main research questions in this study have been:

- How does the ethnic background of students affect there social relationships with their friends at school?
- How does the identity creates and develop in the context of social relationships?
- What significance does the language that is spoken hold in the social relationships of the children

The main research questions have been investigated based on the students perspective, where the two main methods were individual interviews and observation on the schoolyard during recess. The interviews and observations where carried out at eight informants with three different ethnic backgrounds. The three ethnic backgrounds were Swedish, Somali, and Syrian.

The results of the study showed in the interviews that no one of the informants differentiated themselves from their friends who came from different ethnic backgrounds from which they did, they did not categorize themselves based upon their ethnicity. However, worth emphasizing is that the observations showed that what the students said in the interviews was not always, what happened in practice. The conclusion of this study is that ethnicity does not affect the students when choosing their friends, at least not in the same proportion as language does. In addition, the choice of friends was more affected by the residential area, which the informants lived in, more so than by their ethnic background.

Keywords: Ethnicity, social relations and identity

Nyckelord: Etnicitet, sociala relationer och identitet

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	5
1.1 Introduktion.....	5
1.2 Syfte och frågeställningar.....	6
2 Forskningsläge och teoretiska utgångspunkter.....	7
2.1 Sociala relationers betydelse för unga.....	7
Vänskap.....	7
2.1.1 Vad säger läroplanen för det obligatoriska skolväsendet?.....	8
2.2 Etnicitet inom skolväsendet.....	9
2.2.1 Skolan i ett mångkulturellt samhälle.....	10
2.2.2 Vad säger läroplanen för det obligatoriska skolväsendet?.....	11
2.3 Definition av begreppen.....	12
2.3.1 Etnicitet.....	12
2.3.2 Sociala relationer.....	13
2.3.3 Identitet.....	14
2.4 Teorisammanfattning.....	15
3 Material och metod	17
3.1 Observationer.....	18
3.1.1 Dolda observationer.....	20
3.2 Kvalitativa intervjuer.....	20
3.3 Urval och avgränsningar.....	21
3.3.1 Avgränsningar.....	22
3.4 Genomförande.....	22
3.5 Forskningsetiska överväganden.....	23

4 Analys och resultatredovisning.....25

4.1 Presentation av undersökningsgrupp.....	25
4.1.1 Elever med somalisk etnisk bakgrund.....	26
Kalle.....	26
Leo.....	26
4.1.2 Elever med syriansk etnisk bakgrund.....	27
Simon.....	27
Karolin.....	27
Mattias.....	28
4.1.3 Elever med svensk etnisk bakgrund.....	28
Sandra.....	29
Maria.....	29
Andreas.....	29
4.2 Etniciteten och språkets betydelse i de sociala relationerna.....	30
4.3 Identitetsskapandet.....	34
4.4 Bostadsområdets roll i valet av vänner.....	37
4.5 Sammanfattning av analys och resultat.....	37

5 Slutdiskussion.....40

Källförteckning

Bilaga 1

Bilaga 2

Bilaga 3

Bilaga 4

1 Inledning

1.1 Introduktion

Människan utvecklas och barn skapar sina identiteter i sociala sammanhang. Att skapa en identitet är en viktig grund för barns uppväxt och framtid. Ramarna för identitetsskapande förändras parallellt med globaliseringen och migrationen. I ett mångkulturellt samhälle som det svenska är det viktigt att lyfta upp varje individ och dess etniska och kulturella bakgrund, oavsett vilken. Elever ute i skolorna i dagens Sverige skiljer sig från tidigare generationer, då många av eleverna kommer från olika bakgrunder och har olika erfarenheter av allt från kultur till språk. Den kulturella och etniska mångfalden ute i dagens skolor ser olika ut oavsett vart i landet man befinner sig. Det är även viktigt att betona att det sker grupperingar och marginaliseringar beroende på vilka sociokulturella bakgrunder man kommer ifrån.

Hur elever med olika etniska bakgrunder idag socialiserar sig i skolan. Vidare hur dessa elever ser på varandra är en central fråga för min forskning liksom dessa elevers sociala relationer i förhållande till varandra.

Själv har jag en annan etnisk bakgrund än svensk. Jag har vuxit upp i ett hem med föräldrar som har en bakgrund från mellanöstern. Jag är inte född i Sverige, men uppvuxen här sedan 23 år tillbaka och kom till Sverige när jag enbart var 1,5 år. Mina föräldrar invandrade till Sverige i slutet av 1986. Min etniska bakgrund, kände jag, påverkade mig inte i mina sociala relationer i skolan till mina kamrater. Det jag däremot kände var att jag hade skapat mig två identiteter som samspelade med varandra hela tiden under skolgången. Speciellt under grundskolans tidigare år fanns det en relation i förhållande med mina kamrater i skolan, där jag ofta kände att jag skulle upprätthålla ett visst mönster i mina sociala relationer i olika sammanhang. Det jag menar är att i vissa sammanhang kände jag att det fanns dolda regler och mönster som man borde anamma i skolan bland kamraterna.

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet sägs i ”skolans värdegrund och uppdrag” i underrubriken ”förståelse och medmännisklighet” att:

Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser. Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla, tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där (Läraryrket, Lpo94:12).

Med detta som en utgångspunkt har jag intresserat mig för att undersöka i hur elevers etniska bakgrund påverkar de sociala relationerna i skolans fria miljöer. Med skolans fria miljöer menas i denna undersökning, på skolgården under rasterna och i matsalen. Mitt val av att undersöka och studera eleverna i de specifikt utvalda miljöerna, som nämnts ovan, är främst för att jag vill se eleverna utanför skolans, oftast, strikta ramar och regler i klassrummen och i undervisningen. För mig är det intressant att undersöka, studera detta ämne för att jag vill försöka förstå vad den etniska bakgrunden har för betydelse för elevers sociala relationer till deras kamrater i skolan.

1. 2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka och studera hur den etniska bakgrunden påverkar elevers sociala relationer i skolans fria miljöer. Jag vill avgränsa mig med att utgå utifrån elevens perspektiv istället för de vuxnas perspektiv, då studiens fokus kommer att ligga på hur *elevens* etniska bakgrund påverkar dennes sociala relationer i skolan.

Mina frågeställningar är följande:

- Vad har eleven för etnisk bakgrund?
- Hur påverkar den etniska bakgrunden elevers sociala relationer till sina kamrater på skolan?
- Hur skapas och utvecklas identiteten i samband med de sociala relationerna?
- Vad har språket för betydelse i de sociala relationerna?

2 Forskningsläge och teoretiska utgångspunkter

Denna studie kommer jag att inleda med ett kapitel om vad tidigare forskning säger kring detta ämne. Vidare kommer jag att presentera de centrala begreppen studien.

Nyckelbegreppen är etnicitet, sociala relationer och identitet. Under varje del kommer begreppet att beskrivas ur ett teorianalytiskt perspektiv och därefter beskrivs hur begreppet kommer att användas i just denna studie. Varför jag har valt dessa begrepp som nyckelbegreppen är för att kunna förstå och tydliggöra hur elevers etniska bakgrund påverkar deras sociala relationer till deras kamrater i skolan.

2.1 Sociala relationers betydelse för unga

Maud Ihrskog som har skrivit en doktorsavhandling på Växjö universitet (2006), menar att barn behöver hjälp att lära sig skapa relationer. Hon skriver även att det är viktigt för barn att känna en gemenskap och en tillhörighet. Att bli utesluten och drabbas av utanförskap kan skapa katastrofala följder, men att få känna en tillhörighet och känslan av att känna sig älskad är faktorer som är enormt viktiga för ett barn (Ihrskog 2006).

Det blir oerhört viktigt som individ att se hur man passar in tillsammans med andra individer, i syfte att känna tillhörighet, att vara omtyckt och att känna sig behövd, allt i förhållande till jämnåriga. Runt skolåldern upptar kamraterna allt mera tid och kamratgruppen behövs för en frigörelseprocess. Kamraterna utgör ofta ett livsrum där de vuxna har allt mindre tillträde (Ihrskog 2006:29).

Ihrskog fortsätter, människan deltar ständigt i sin egen utvecklingsprocess, där denne söker efter att tillfredställa det inre behovet. Jaget formas genom att vi identifierar oss med andra individer, denna utveckling sker i den sociala samhällskontext man befinner sig i (Ihrskog 2006:30).

Vänskap

I Ihrskogs avhandling genomfördes en undersökning på 11-åriga barn - undersökningens huvudfråga var "vad är en vän?" Resultatet visade att barn resonerar kring vänskap och sociala relationer på två sätt, den första kallas för den kollektiva idealrösten och den andra kallas för de personliga strategierna. Den förstnämnda säger hur man vill att det ska vara inom vänkretsen och gruppen, det vill säga, att alla som vill får vara med i

aktiviteterna, alla ska vara ärliga, att alla ska kunna lita på varandra. Vad som vidare sägs om de personliga strategierna är att de inte alltid är lika samspelta med varandra som den kollektiva idealrösten. Barnen förhandlar ständigt med varandra om den vänskapen och de relationerna som skapas mellan individerna. I Ihrskogs avhandling beskrivs hur barnen gör upp relation och vänskapskontrakt som bygger på att man ska kunna få en vänskapsrelation att fungera åt båda hållen mellan individerna. Vidare sägs det att barnen under olika aktiviteter, så som i undervisningen, på lunchen och på rasterna ideligen förhandlar om dessa vänskapskontrakt (Ihrskog 2006:31-32).

Ihrskog skriver även om socialisationsbegreppet i sin avhandling, där hon menar att:

Den enskilda individen formas utifrån sina egenskaper i det kulturella sammanhang hon lever i och blir en del av det omgivande samhället, vilket innebär både individualisering och internalisering. Det sker genom en ständigt pågående process där människa och samhälle möts i krav, värderingar och attityder. Den processen kan kallas för socialisation och inbegriper både individnivå och samhällsnivå. Den pågår för alla i princip hela livet. Men precis som de kulturella förändringarna är socialisationsprocessen mer påverkbar för barn och ungdomar och då i synnerhet ungdomar (Ihrskog 2006:40).

2.1.1 Vad säger läroplanen för det obligatoriska skolväsendet?

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet betonar att ”skolan har en viktig uppgift när det gäller att förmedla och hos eleverna förankra de grundläggande värden som vårt samhällsliv vilar på” (Lpo94:3).

För att elevens sociala relationer ska utvecklas inom skolans värld, anser jag att det är viktigt att de mål och riktlinjer som är uppsatta i läroplanen och i mån av den möjlighet strävas efter att uppfyllas. Eleverna som går i grundskolan är Sveriges framtid, därmed krävs det en stor ömsesidig förståelse och respekt mellan elever och pedagoger.

Med stycket ovan som utgångspunkt säger läroplanen att:

Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan skall förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna skall kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt (Lpo94:5).

Men med ett kritiskt tänk kan man fråga sig om det läroplanen styrker i citatet, på föregående sida, sker i praktiken ute i dagens svenska skolor?

Ihrskog betonar att det språkliga verktyget är ett av de viktigaste för barns och elevers kunskapsutveckling, utan språket finns ingen kommunikation eller samspel. För de sociala relationerna mellan elev och elev men även mellan elev och pedagog, ligger en stor vikt på de språkliga verktygen. Språket spelar även en stor roll för identitetsutvecklingen. De sociala samspelet som sker genom språket är det primära för en god samhällsutveckling. Vidare betonar Ihrskog att:

Språk är handling och ett kännetecken för det specifikt mänskliga. Språk förutsätter social responsivitet, d.v.s. en växelverkan mellan två personer där den ena svarar på vad den andra nyss har sagt, vilket i sin tur utgör ett nytt gensvar (Ihrskog 2006:34)

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet betonas även det Ihrskog tar upp om språkets vikt:

Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva skall varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga (Lpo94:5).

Läroplanen fortsätter med att betona att det är viktigt att skolan ska ge eleven:

Förutsättningar att utveckla sin förmåga att arbeta självständigt och lösa problem. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna skall tillägna sig kunskaper. Undervisningen skall belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling (Lpo94:6).

Återigen, med ett kritiskt tänkande, hur mycket av det citatet ovan från läroplanen används i praktiken i utbildningen inom skolväsendet?

2.2 Etnicitet inom skolväsendet

Tallberg Broman, Lena Rubinstein Reich och Jeanette Hägerström har för Skolverket skrivit studien *"Likvärdighet i en skola för alla, Historisk bakgrund och kritisk granskning"*. De skriver i sin studie, om etnicitet i förskolan och skolan för alla, att

etnicitetsperspektivet i forskning avser och anknyter till den etniska bakgrunden. Det Tallberg Broman m.fl. menar är att ”det kan vara att forskningen relaterar till en gränsdragning mellan två grupper som vardera betraktas ha något kollektivt gemensamt” (Tallberg Broman m.fl. 2002:139). Definitionen av begreppet har förändrats genom åren, men i 70-talets Sverige definieras och dras en gräns mellan svenskar och de som har invandrat till Sverige. De som är invandrade, även kallade invandrare och deras barn, även kallade invandrabarn, ses ofta att de har svenska som andra språk, det vill säga att de har ett annat modersmål än svenska (Tallberg Broman m.fl. 2002:139)

2.2.1 Skolan i ett mångkulturellt samhälle

På senare år har skolans roll i samhället uppmärksamats ur ett etnicitetsperspektiv. Den uppmärksamhet och den granskning som sker idag handlar främst om skolans primära roll i ett mångkulturellt samhälle (Tallberg Broman m.fl. 2002:148).

Tallberg Broman m.fl. hänvisar i sin forskning till Nihad Bunar, som skriver en avhandling om att den ”Institutionella organiseringen av skolan är en bidragande orsak till att fördjupa den polarisering som skett mellan ”invandrarskolor” och ”svenska skolor” under 1990-talet” (Tallberg Broman m.fl. 2002:149). Vidare betonas att det har skett en segregation mellan skolorna, då man har delat upp eleverna efter ”boendepincipen”, dvs. där eleverna bor får de gå i skolan. Det leder det till att skolorna blir uppdelade som ovannämnt efter etniciteten, då det i ”multikulturella bostadsområdena” även kallade ”invandrar täta” områdena, skapas de ”multikulturella skolorna”. Detta sammankopplas med negativa kännetecken, menar Bunar. Han menar att den multikulturella skolan relateras till elever och föräldrar som inte är integrerade i samhället. Slutligen skriver han att, ” detta har medfört att multikulturalismen och den multikulturella undervisningen i det närmaste har blivit lika med invandrarstäthet och undervisning av många invandrarelever, vilket innebär språksvårigheter, kulturella skillnader, traditionsbundenhet, marginaliserade föräldrar, dvs. genomgående negativa karakteristika” (Tallberg Broman m.fl. 2002:149).

Vidare skriver Tallberg Broman m.fl. att:

Sverige är ett mångkulturellt samhälle och skolan borde spegla detta genom en interkulturell undervisning där elevernas skilda kulturella bakgrunder får ett likvärdigt

utrymme och blir en resurs i undervisningen. Flera diskuterar vikten av att inte längre betrakta mångkulturalitet som en invandrarfråga utan att se alla skolor som mångkulturella. Om målet är att alla människor ska kunna erkännas och ha samma möjligheter, då måste man definiera mångkulturalitet som en dimension som genomsyrar alla skolor (Tallberg Broman m.fl. 2002:152).

Citatet ovan speglar den mångkulturella skolan där fältstudierna, för denna undersökning, genomfördes. Där fanns det elever med tjugo stycken olika etniska bakgrunder.

2.2.2 Vad säger läroplanen för det obligatoriska skolväsendet?

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet visar på att alla elever har rätt till en likvärdig utbildning.

Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling (Lpo94:4).

Det är med citatet från läroplanen ovan, enligt min åsikt, värt att betona att undervisningen som ska anpassas till varje elev för att främja kunskapsutvecklingen, inte alltid är det lättaste att utföra i praktiken.

Vidare betonar läroplanen vikten av att förstå och respektera olika individers kulturer och bakgrunder:

Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt förbereda för ett samhälle med täta kontakter över kultur och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet (Lpo94:6).

Som tidigare nämnt i inledningen, är det viktigt att man i ett mångkulturellt samhälle som det svenska lyfter upp individen och dess etniska och kulturella bakgrund, oavsett vilken. Elever ute i skolorna i dagens Sverige skiljer sig från tidigare generationer, då många av eleverna kommer från olika bakgrunder och har olika erfarenheter av allt från kultur till språk.

Sammanfattningsvis finns det både fördelar och nackdelar med hur läroplanen är utformad, enligt min åsikt. Fördelen, i den meningen att den är solidarisk och vill sträva

efter en jämlik utbildning inom skolväsendet. Nackdelen, i den meningen att det inte alltid är möjligt att utföra det som står i teorin med praktiken. Alla skolor har olika förutsättningar till att kunna nå de mål som man ska sträva efter enligt läroplanen. Vilket kan bidra till marginaliseringar och olika kunskapsutvecklingsmöjligheter.

2.3 Definition av begreppen

2.3.1 Etnicitet

Begreppet kommer från den klassiska grekiskans ord ”ethnos”, som betyder ”folk”. Enligt nationalencyklopedin definieras etnicitet som en tillhörighet till en etnisk grupp (Nationalencyklopedin). Det är oftast minoriteter i ett samhälle som beskrivs som etniska grupper. Begreppet etnisk grupp, refererar till en grupp människor som har ett gemensamt ursprung, traditioner och språk. Etnicitet beskrivs, i ett sociologiskt lexikon, som en beteckning som anger skillnader mellan olika sociala grupper i samhället (Brante m.fl.2001:74). Vidare är etnicitet ett begrepp som handlar om identifikation (Nationalencyklopedin).

Stier (2004) menar att etnicitet reproduceras från generation till generation då den genom socialisationsprocessen i samhället förs vidare. Stier betonar även att det i vissa fall finns en stark gruppidentitet i de etniska grupperna (Stier 2004:95).

Vi får därför inte tro att kulturer och etniciteter är statiska. Istället förändras de ständigt, om än gradvis. I dagens Sverige växer exempelvis transkulturella etniciteter fram, där gamla etniska gränser överskrids och ”gamla” etniska identiteter ersätts av hybridformer. Barn växer upp ”med” eller ”i” två kulturer där båda dessa måste hanteras och synkroniseras i det egna identitetsarbetet (Stier 2004:95).

Med citatet ovan som underlag kommer jag att använda mig av begreppet ”annan etnisk bakgrund” i denna studie även när det gäller elever som är svenskfödda, men har föräldrar som inte är etniskt svenskar. Vidare kommer jag att använda mig av begreppet etniskt svenskar. Med det menar jag, elever med föräldrar som har en etnisk svensk bakgrund dvs. att de är födda i Sverige. Slutligen kommer det att finnas elever som har blandade etniska bakgrunder, jag kommer tydligt att skildra dessa olika bakgrunder i denna studie.

2.3.2 Sociala relationer

Begreppet sociala relationer innebär, enligt *Sociologilexikon*, ”gemensam beteckning för förhållanden mellan aktörer, sociala positioner eller institutioner. Beteckningen beskriver både statiska och dynamiska drag i samhällslivet. Sociala relationer är komponenter i det mönster vi vanligtvis kallar social struktur, till exempel den hierarkiska tjänsteordningen i en byråkrati. Dessutom kan sociala relationer studeras som processer, som interaktion mellan samspelta aktörer” (Brante m.fl.2001:291).

Enligt sociologen Giddens får individen lära sig sociala roller genom socialisationen. Med det menar han att en individ har ett visst socialt definierade förväntningar på sig, vidare uppfyller individen dessa förväntningar i en viss social position. I boken ”*Sociologi*” ger Giddens ett exempel om en social roll, ”en läkares sociala roll inbegriper en uppsättning beteenden som alla enskilda läkare ska utföra, oberoende av deras personliga åsikter och uppfattningar” (Giddens 2003:43). Giddens fortsätter och menar att, socialisationen handlar om en process som individer kan styra och även forma efter erfarenheter. En process med samspel gör att individerna kan anta och förstå de sociala rollerna i en miljö (a.a:43).

Skolan är den institution många unga individer vistas i. Där inhämtas inte enbart kunskap utan även ”de attityder och värderingar som finns i samhället. Förekomsten av normer som rangordnar människor utifrån nationalitet, etnisk, religiös och kulturell tillhörighet och kön eller föreställningar om ras, samt synlig eller dold diskriminering riskerar i det avseendet att bli en del av barn och ungdomars socialisering i samhällets maktrelationer” (SOU 2005:56:209).

Svedberg skriver i sin bok ”Grupppsykologi: om grupper, organisation och ledarskap”, att en grupp människor är ”ett levande system som är självreglerande genom delad perception och samspel, som erfar och får feedback genom utbytet med sin omgivning”. Vidare skriver Svedberg att, ”gruppen finner sätt att hålla sin balans i förändringar, den skapar egna riktlinjer och regler och söker sina egna mål...” (Svedberg, 2007:15).

De sociala relationerna kommer jag i denna undersökning att studera utifrån elevens perspektiv i den skola där fältstudierna utförts. Fokus kommer att ligga på hur elevens

etniska bakgrund påverkar dennes sociala relationer till sina skolkamrater, i skolans friaktiva miljö, det vill säga utanför undervisningen strikta ramar. Jag kommer att studera de sociala relationerna och se hur de sociala grupperingarna formas på raster och i matsalen. Hur eleverna väljer sina vänner på rasterna, hur de sociala grupperingar skapas och hur det påverkar elevens vänskap till sina kamrater.

2.3.2 Identitet

Sociologen Pierre Bourdieu menar att individens identitet formas av de sociala miljöerna och i den omgivningen individen växer upp i. Vidare menar Bourdieu att vi, formas av det liv vi lever och i de miljöer vi vistas i. Vi formas av våra tankar, handlingar och hur vi orienterar oss i den sociala världen (Ungdomsstyrelsens skrifter, 2005:1:123). Samhället består av olika fält, menar Bourdieu, dessa fält kan ses som sociala rum, där varje individ har en egen position. Varje individ blir någon i de sociala sammanhangen, vidare menar Bourdieu att denne ger och tar och verkar i sin relation till de andra individerna i fältet (Ungdomsstyrelsens skrifter, 2005:1:123).

Individen är i en ständig utvecklingsprocess, vi skapar oss en identitet utefter den sociala kontexten vi befinner oss i. Enligt Borgström och Goldstein-kyaga, finns det två aspekter som beskriver individens identitet. Författarna beskriver identitetsbegreppet på följande sätt:

Hur andra definierar oss har stor betydelse för den uppfattning vi bildar om oss själva, liksom vi själva påverkar andras självbild. Identitet har två aspekter, en subjektaspekt som innefattar det sätt på vilket individen identifierar och definierar sig själv och en objektaspekt, som innefattar det sätt andra identifierar och definierar en individ. (Borgström och Goldstein-kyaga, 2002:10).

Giddens menar att under socialisationen i en miljö utvecklar individen en identitet, där till egna tankar. Vidare menas att identitet rör de uppfattningar individen har om sig själv, om vad som är viktigt och även vad som är meningsfullt för just den människan. I boken "*Sociologi*" av Giddens skrivs det om social identitet. "Social identitet rör de kännetecken som andra tillskriver en viss individ. Dessa drag kan ses som markörer som i en grundläggande bemärkelse anger vad den personen är, samtidigt som de relaterar individen i fråga till andra individer som uppvisar samma kännetecken" (Giddens 2003:43).

Språket har en viktig roll i identitetsutvecklandet, Obondo betonar att språksocialisationen är ”den process genom vilken barn lär sig ett språk, en familjs och grupps normer och värderingar samt hur man använder språket för att inhämta kunskap” (Obondo 1999:36) Språket har en viktig och stor roll i identitetskapandet. Unga människors identitetsutveckling sker successivt i ett samspel med språket, tillsammans sker dessa i en process.

Jag kommer i denna studie använda mig av begreppet identitet när jag ska försöka tydliggöra och visa hur identiteten kan utvecklas i de sociala relationerna till skolkamraterna. Detta kommer jag att tydliggöra i mina observationer som är en av mina undersökningsmetoder i denna studie. I detta fall kommer jag att begränsa mig till att enbart studera de nio elever som ligger i fokus i min studie.

2.4 Teorisammanfattning

Sammanfattningsvis definieras begreppet etnicitet, enligt nationalencyklopedin, som en tillhörighet till en etnisk grupp (Nationalencyklopedin). Begreppet etnisk grupp, refererar till en grupp människor som har ett gemensamt ursprung, traditioner och språk. Som tidigare nämnt, kommer jag att använda mig av begreppet etnicitet, i denna undersökning, när jag talar om elever med en ”annan etnisk bakgrund”. Med det menas, i denna undersökning, elever som är svenskfödda, men har föräldrar som inte är etniskt svenskar. Vidare kommer jag att använda mig av begreppet etniskt svenskar. Med det menas, elever med föräldrar som har en etnisk svensk bakgrund dvs. att de är födda i Sverige. Slutligen kommer det att finnas elever som har blandade etniska bakgrunder, jag kommer tydligt att skildra dessa olika bakgrunder i denna studie.

Sociala relationer kan, enligt det sociologiska lexikonet, beskrivas som en beteckning för förhållanden och samspelet mellan olika aktörer i samhället. Sociala relationer kan även studeras som processer mellan aktörerna (Brante m.fl.2001:291). Som tidigare nämnt, kommer de sociala relationerna i denna undersökning att studeras utifrån elevens perspektiv i den skola där fältstudierna utförts. Fokus kommer att ligga på hur elevens etniska bakgrund påverkar dennes sociala relationer till sina skolkamrater, i skolans friaktiva miljö, det vill säga utanför undervisningen strikta ramar. Jag kommer att studera

de sociala relationerna och se hur de sociala grupperingarna formas på raster och i matsalen och hur eleverna väljer sina vänner på rasterna.

Identiteten skapas i den sociala kontexten vi befinner oss i (Borgström och Goldsteinkyaga, 2002:10). Sociologen Pierre Bourdieu menar att människan formas av dennes egna tankar, handlingar och orienteringen i den sociala världen (Ungdomsstyrelsens skrifter, 2005:1:123). Ännu en viktig aspekt i identitetsutvecklingen är språket, Obondo menar att språksocialisationen är den process där barn lär sig, inte bara språket, utan även normer och värderingar. Språket har en av de viktigaste rollerna i barns identitetsskapande, främst för att det är via språket barn inhämtar sin kunskap (Obondo 1999:36).

Slutligen kommer jag i denna studie fokusera mig på hur identitetsskapandet sker i samspel med de sociala relationer eleverna skapar i skolan. Vidare kommer jag att studera hur identitetsutvecklingen stärks kontra försvagas via språket. Min avsikt är även att studera hur stor roll språket har i identitetsskapandet för de elever jag har valt att fokusera mig på i denna studie.

3 Material och metod

I denna del av min studie kommer jag att presentera de metoder jag har använt mig av för att genomföra min undersökning. Vidare vilka strategiska val och överväganden som har verkställts för att mitt resultat ska bli så etiskt som möjligt. För att verifiera mina val av metoder kommer jag att knyta an till litteratur som behandlar metoder.

Denna studie kommer att vara en fallstudie. Med det menar jag dels att jag kommer att undersöka en specifik skola och plats. Kvalitativ data och metoder menar, Holme och Solvang, visar den totala situationen i en undersökning. Med en sådan helhetsbild ökar förståelsen för de sociala processerna. Med en kvalitativ undersökningsmetod skapas en bättre uppfattning av den berörda och enskilde individen. Därför att den som genomför undersökningen oftast kan skapa en kontakt med sina informanter (Holme och Solvang 1997:79).

Eftersom jag vill undersöka hur den etniska bakgrunden kan påverka elevers sociala relationer i skolan, valde jag en mångkulturell skola i ett mångkulturellt område. Där genomfördes observationerna och intervjuerna.

I denna kvalitativa fallstudie har jag utfört mina fältstudier på en skola i en kommun norr om Stockholm stad. Skolan är en mångkulturell skola där elever med tjugo stycken olika etniska bakgrunder går. Skolan där fältstudierna har ägt rum är en grundskola med årskurserna 1-5. Eleverna som har observerats och intervjuats är elever som går i årskurs fyra, det vill säga att de är tio år gamla. Jag har undersökt, observerat och intervjuat nio elever med tre olika etniska bakgrunder. De tre etniska bakgrunder jag har valt att fokusera mig på är, somalisk, syriansk och svensk.

Den kvalitativa forskningen bygger oftast på de förutsättningar forskningen baseras på. Dessa förutsättningar brukar oftast i regel vara av värderingsmässig och kunskapsmässig karaktär hos forskaren och i den forskningsmiljö man valt att undersöka i. Vidare betonas att forskningsprocessen och utvecklingen av resultatet förekommer i ett samspel mellan teorin och empirin (Holme och Solvang 1997:98).

Observationer och intervjuer är den viktigaste grunden för att kunna få fram det bästa resultatet i min undersökning. Intervjuerna genomförs med enbart eleverna, då de i denna studie kommer att stå i fokus. Då jag har valt att fokusera mig på att studera eleverna i det fria miljöerna i skolan, kommer observationerna äga rum i de sociala sammanhangen utanför undervisningstiden, så som på raster och i matsalen. För att få ut så mycket som möjligt från mina observationer har jag använt mig av en observationsblankett (se bilaga 1).

Med stöd av flera olika källor för en undersökning menar Stukat (2008), att med hjälp av flera metoder i en beskrivning kan dessa, ”komplettera varandra och ibland vara ett tänkbart och lämpligt tillvägagångssätt för att få ett område belyst på ett mer allsidigt sätt (Stukat, 2008:36).

Min avsikt med observationerna och intervjuerna är att se hur den intervjuade eleven ser på sig själv och sin etniska bakgrund. Avsikten är även att se hur detta påverkar denne i de sociala relationerna med dennes klasskamrater, kamrater i den specifika gruppen, samt hur grupperingarna skapas på rasterna och i matsalen. För att vidareutveckla de individuella intervjuerna ställer jag frågor som på något vis rör hur den specifika eleven ser på sina kamrater som har en annan etnisk bakgrund än den själv har. Jag kommer att jämföra det eleverna säger med vad de gör i praktiken.

3.1 Observationer

Att använda någon form av observation brukar vara lämpligast när man vill ta reda på vad människor faktiskt gör, inte bara vad de säger att de gör (Stukat 2005:49).

Med Stukáts citat ovan som utgångspunkt har mitt val av metod varit en självklarhet då mitt syfte med denna kvalitativa undersökning är att intervjua och observera elever i skolmiljöer. Vidare är min avsikt att komma fram till ett resultat som är tillräckligt tillfredställande för att besvara mina frågeställningar.

Med observation menas dels att man som forskare under en viss period är tillsammans eller befinner sig i närheten till den undersökningsgrupp man har valt att observera. Denna metod är den som är intimast och där man ofta utvecklar en relation till undersökningsgruppen (Holme och Solvang 1997:110). Holme och Solvang menar även

att forskaren genom denna metod i undersökningen ställs inför stora etiska krav. Vidare att man som forskare, genom observationssituationen, ställs inför olika metodiska val, vilka ofta implicerar vissa etiska konsekvenser (a.a:111).

Då syftet, som tidigare nämnt, med min undersökning är att se hur den etniska bakgrunden påverkar elevens sociala relationer till sina kamrater i skolan, har mitt val av metod varit att observera nio stycken elever med tre olika etniska bakgrunder. Med hjälp av kvalitativa intervjuer med de nio eleverna har jag kompletterat mina observationer. Observationstillfällena har ägt rum då eleverna kunnat vara med de kamrater de vill, utan att bli placerade på några bestämda platser. De nio eleverna som blivit observerade går i två parallellklasser i årskurs fyra, de två klasserna är även de enda fyrdorna på skolan. Då eleverna har bestämda platser i matsalen, blev det mindre intressant att lägga fokus på att genomföra observationerna där. Därför lades fokus på observationerna på rasterna utomhus och i den fria leken. Observationstillfällena ägde rum vid fem olika tillfällen, där jag observerade under 30 minuter per gång. Värt att nämna är att jag har använt mig av, i resultatredovisningen, ett observationstillfälle som ägde rum i matsalen. Varför jag valde just det observationstillfället var för att det tydligt visade skillnaden mellan hemmet och skolans kultur.

Under observationerna hade jag hela tiden följande citat i tankarna ”Forskaren observerar fenomenet inifrån. Han vet om att han påverkar resultatet genom det faktum att han är närvarande” (Holme och Solvang 1997:78). För att tänka kritiskt ur ett analytiskt perspektiv var det viktigt för mig att ha detta citat i åtanke när jag genomförde mina observationer.

Scherp & Scherp, från Karlstads universitet, har observerat en klass under lektionstid. Scherp & Scherp, menar i sin text om observationer, att när man ska observera så gäller det att bestämma sig för vad man ska observera. Vidare menar de att man lätt kan förlora sig i olika detaljer när man gör observationer. Det är viktigt att man får en nyanserad helhetsbild, med hjälp av det kan man upptäcka mönster i det man observerar (Scherp & Scherp 2009).

Med Scherp & Scherp som underlag kan jag konstatera att en observationsblankett, som jag använt mig utav under mina observationstillfällen, har varit till ett stort stöd till mina

resultat i observationerna. Med observationsblanketten har jag kunnat fokusera mig på att observera verksamheten, vilka aktiviteter som försiggår och händelser och elevagerande (se bilaga 1).

3.1.1 Dolda observationer

Jag valde att observera eleverna dolt, då dem befann sig på raster under observationerna höll jag mig lite avsidat. Eleverna visste vem jag var, då jag hade träffat de flesta vid tidigare tillfällen, därmed var jag inte okänd för dem. Men värt att nämna är att ledningen på skolan, alla pedagoger samt vårdnadshavare till eleverna som blev observerade, blev informerade om att jag skulle genomföra observationerna.

Observationerna var strukturerade, med det menas, att man som observerar sin undersökningsgrupp och vad som sker utan att störa den process som försiggår (Stukát 2005:50). Vidare betonar Stukát, att när man observerar på något vis registrerar man sina observationer. Detta kan ske med medel som t.ex. observationsschema eller kategorischema (a.a 2005:50). Under observationerna valde jag att använda mig av en observationsblankett som, tidigare nämnt, var kategoriserad i två ämnen (se bilaga 1).

De etiska frågorna är viktiga när det gäller dolda observationer (Stukát 2005:50).

Med dolda observationer menas, att de observerade inte vet att de blir observerade (Holme och Solvang 1997:111). I de dolda observationerna är det viktigt att man som observatör skapar en tillit hos den grupp man observerar. Genom att man skapar denna tillit blir det oftast att de händelser man observerar sker naturligt. För att man ska kunna utföra dolda observationer är det viktigt att man inte sitter och antecknar samtidigt som man är i närheten av gruppen. Det man ska göra är att observera och memorera, för att senare direkt efter observationen kunna anteckna det man har sett (a.a:112).

3.2 Kvalitativa intervjuer

Enligt Stukát 2005 är intervjun det vanligaste och ett av det viktigaste redskapet i arbetet inom utbildningsvetenskap (Stukát 2005:37).

Har man som forskare i intervjun en frågeställning där syftet är att hitta mönster och förstå så kallar man den för en kvalitativ studie (Trost 2005:14). En kvalitativ intervju brukar oftast utmärkas genom att den som intervjuar ställer enkla och raka frågor

(a.a:23). Intervjuerna som utförts med eleverna har varit s.k. ostrukturerade intervjuer och med en låg grad av standardisering. Med låg grad av standardisering menar Trost i boken ”*Kvalitativa intervjuer*”, är att när man intervjuar formulerar sig så gott som man kan efter den intervjuades sätt att använda språket (Trost 2005:19). Vidare menar Trost att man under intervjun tar intervjufrågorna i den ordning som passar den som blir intervjuad. Informanten ses även gärna styra ordningsföljden och följdfrågor kan formuleras om beroende på tidigare svar i intervjun. Trost menar att variationsmöjligheterna är stora vid en sådan intervju och det kan man kalla för en låg standardiserad intervju (a.a 2005:19).

I intervjuerna som genomfördes på eleverna använde jag mig av denna metod för att kunna få en så neutral och avslappnad intervju som möjligt. Då ”många barn har svårt att koncentrera sig och sitta still en längre tid” (Trost 2005:38), valde jag att göra intervjuerna korta. Frågorna till mina informanter var kategoriserade i tre delar, den första var om intervjupersonens allmänna bakgrund, den andra var om den språkliga bakgrunden och slutligen den tredje berörde vänskap och fritid (se bilaga 2). Eleverna jag valde att intervju har sett mig på skolan vid ett antal tillfällen tidigare, vilket gjorde att de kände sig mer trygga under intervjuerna. Materialet jag valde att använda mig av i intervjuerna var en diktafon som spelade in allt som sades och även anteckningar som kontinuerligt skrevs av mig.

3.3 Urval och avgränsning

Platsen jag har valt att undersöka inför denna undersökning är en skola i ett mångkulturellt område. Kommunen har sammanlagt 22 600 invånare och ligger norr om Stockholm stad. Skolan har, som tidigare nämnt, elever med tjugo olika etniska bakgrunder. De elever jag intervjuade var utvalda med hjälp av pedagogerna till de klasserna eleverna gick i. Pedagogerna hjälpte mig att välja ut utifrån elevernas etniska bakgrund. Jag valde, som tidigare nämnt, att avgränsa mig till att undersöka, observera och intervju nio elever med tre olika etniska bakgrunder. Två av eleverna känner jag sedan tidigare, vilket i detta fall kunde ses som både positivt och mindre positivt. Positivt i den meningen att de kunde känna sig mer bekväma i att föra ett samtal med mig. Mindre positivt för att de lättare kunde börja samtala om något utanför intervjufrågornas mening.

Men i de individuella intervjuerna med alla informanterna fokuserade jag mig på att vara så neutral och ”ofärgad” av mina tidigare erfarenheter som möjligt.

3.3.1 Avgränsningar

De flesta undersökningar bygger på resultat från stickprov och för att kunna bedöma tillförlitligheten måste man känna till hur undersökningsgruppen valts ut, hur många som ingår samt hur det eventuella bortfallet kan tänkas påverka resultatet (Stukát 2005:56).

Det Stukát menar är, enligt min mening, viktigt att tänka på när man ska genomföra en undersökning. Därför är det viktigt att poängtera att i denna undersökning gäller resultatet enbart de elever som studien genomförts på. Resultatet talar för de berörda eleverna, jag kan inte dra några slutsatser för fler än de intervjuade och observerade eleverna. Men värt att betona är att det inte betyder att slutsatsen och resultatet inte skulle ha någon relevans för fler än de berörda eleverna.

3.4 Genomförande

Mitt empiriska material har jag samlat under en vecka på undersökningsplatsen. Under den första delen av veckan utförde jag mina observationer och under den andra delen av veckan utfördes intervjuerna. Mina observationstillfällen utfördes under elevernas raster, både ”morgonrasten” och ”lunchrasten”, därmed blev varje observationstillfälle 30 minuter långt. Jag använde mig av ett observationsschema under observationerna (se bilaga 1).

Jag började med att ta kontakt med skolans rektor, där jag skicka ett e-post meddelande till rektorn på skolan, där jag beskrev mitt syfte och vilka metoder jag ska använda mig av för att uppnå mitt mål med undersökningen (se bilaga 3). Jag fick svar ganska omgående där jag blev välkomnad till skolan redan samma vecka. Alla lärare på skolan blev informerade om att jag skulle komma dit för att kunna genomföra mina fältstudier. De pedagoger som var föreståndare för de klasser jag skulle genomföra mina observationer och intervjuer på ställde upp genom att bekräfta mitt val av informanter.

Trost skriver att:

Minnet är en viktig ingrediens vid tolkning och analys. Aldrig så noggranna bandspelningar, anteckningar och/eller utskrifter kan helt ersätta de intryck man får vid själva intervjun, ej heller det man ser och hör eller ”läser mellan raderna. Allt sådant är värdefullt vid analys av data (Trost 2005:54).

Jag utförde mina intervjuer i ett ”samtalsrum”, där jag intervjuade varje elev i cirka 30 minuter. Under intervjuerna användes en digital diktafon och samtidigt antecknade jag stödord för att senare kunna minnas allt från kroppsspråk till reaktioner, som inte syns med enbart diktafon. För att uppnå ett tillfredställande resultat med mina intervjuer valde jag att tala lite kort med eleverna innan intervjun började, mest som en ”mjukstart”. Trost menar att när man ska intervju barn gäller det att försöka fånga deras intresse och koncentration (Trost 2005:38), därmed min mjuka start i intervjun. Vi talade om allt som föll i deras intresse, mitt syfte var att det skulle kännas så bekvämt som möjligt för eleven som blev intervjuad.

3.5 Forskningsetiska överväganden

Det finns fyra allmänna huvudkrav som man ska följa inom forskningsverksamheten. Dessa fyra huvudkraven kallas för, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002:6). För att man som forskare på ett etiskt tillvägagångssätt ska bedriva en forskning bör man ha dessa fyra huvudkrav i sin undersökning. Syftet är främst för att skydda och respektera sina informanter.

Den första regeln inom informationskravet lyder så här enligt vetenskapsrådet:

Forskaren skall informera uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare om deras uppgift i projektet och vilka villkor som gäller för deras deltagande. De skall därvid upplysas om att deltagandet är frivilligt och om att de har rätt att avbryta sin medverkan. Informationen skall omfatta alla de inslag i den aktuella undersökningen som rimligen kan tänkas påverka deras villighet att delta (Vetenskapsrådet 2002:7).

Forskaren skall inhämta uppgiftslämnarens och undersökningsdeltagares samtycke. I vissa fall bör samtycke dessutom inhämtas från förälder/vårdnadshavare (t.ex. om de undersökta är under 15 år och undersökningen är av etiskt känslig karaktär) (a.a 2002:9).

Innan jag utförde mina fältstudier och samlade in mitt empiriska material valde jag, som tidigare nämnt, att vända mig till skolans rektor. Jag beskrev tydligt i ett brev vad syftet med min undersökning var och hur länge jag skulle utföra mina fältstudier. Jag har även skickat med brev hem till vårdnadshavare till de elever jag valde att intervjua och observera på skolan(se bilaga 4). Därmed uppfylldes informations och samtyckeskravet.

Jag har valt att fingera alla namn i min studie, samt raderat all insamlad data efter att ha nyttjat det i min studie.

Alla uppgifter om identifierbara personer skall antecknas, lagras och avrapporteras på ett sådant sätt att enskilda människor ej kan identifieras av utomstående. I synnerhet gäller detta uppgifter som kan uppfattas vara etiskt känsliga. Detta innebär att det skall vara praktiskt omöjligt för utomstående att komma åt uppgifterna (Vetenskapsrådet 2002:12)

Därmed anser jag att jag även har uppfyllt konfidentialitetskravet i min studie.

All insamlad empirisk data har jag enbart använt mig av i denna studie, därmed har jag uppfyllt det fjärde och sista huvudkravet inom de forskningsetiska övervägandena som ligger i fokus i en forskning, enligt Vetenskapsrådet.

Uppgifter om enskilda, insamlade för forskningsändamål, får inte användas eller utlånas för kommersiellt bruk eller andra icke-vetenskapliga syften (Vetenskapsrådet 2002:14).

4 Analys och resultatredovisning

I detta avsnitt i min undersökning analyserar och diskuterar jag mitt undersökningsmaterial. Min avsikt är att utveckla och diskutera de teoretiska utgångspunkterna i samspel med den empiriska beskrivningen i denna studie.

Syftet med min studie är att undersöka och studera hur den etniska bakgrunden påverkar elevers sociala relationer i skolans fria miljöer. Fokus ligger i att undersöka om eleverna har olika attityder mot vänner i gruppen, beroende på etnisk bakgrund. Slutligen har jag studerat och undersökt vad språket kan ha för betydelse i de sociala relationerna samt för identitetsskapandet.

Min studie utgår från den hermeneutiska vetenskapstraditionen. Hermeneutiken står för studiet av den mänskliga verksamheten, där fokus ligger på att förstå, se och tolka det specifika. Inom hermeneutiken ligger de kvalitativa metoderna i fokus, där man vill studera tolkning av texter (Thomassen 2007: kap 6), i detta fall intervjuer och observationer.

4.1 Presentation av undersökningsgrupp

Min avsikt var att intervjua tre elever med en somalisk etnisk bakgrund. Men i sista stund ställde denna elev in intervjun och ville inte medverka. Enligt en av huvudregeln inom forskningsetiska principer sägs att ”de som medverkar i en undersökning skall ha rätt att självständigt bestämma om, hur länge och på vilka villkor de skall delta. De skall kunna avbryta sin medverkan utan att detta medför negativa följder för dem” (Vetenskapsrådet, 2002:10). Detta resulterade till att två elever med somalisk etnisk bakgrund var med i denna kvalitativa studie.

De resterande åtta eleverna som blev intervjuade hade en gemensam faktor, detta var att de bodde i samma kommun och på gångavstånd från skolan. Med ett undantag, då en av flickorna bodde deltid hos mamma och deltid hos pappa. Pappan bodde i en annan kommun och skjutsade då dottern till skolan, den veckan hon bodde hos honom. Alla eleverna som intervjuades var födda i Sverige och talade det svenska språket mycket väl. Sex stycken av eleverna hade föräldrar som hade en annan etnisk bakgrund än svensk.

Alla eleverna gick i årskurs fyra, varav sex stycken av dem gick i samma klass och de resterandena gick i parallellklassen. Alla namnen i undersökningen är fingerade.

4.1.1 Eleverna med somalisk etnisk bakgrund

Det dessa elever hade gemensamt var att de kom från samma land, Somalia. Båda två talade ett gemensamt språk, utöver svenska, detta språk var somaliska. En av eleverna talade även arabiska och gick på arabisk hemspråksundervisning.

Kalle

Kalle bor väldigt nära skolan i ett bostadsområde där många av hans kamrater bor. Han brukar sällskapa med många av dem tillsammans till skolan på morgonen. Kalles föräldrar kommer båda från Somalia, men hans mamma är uppvuxen i Saudiarabien. Dit brukar Kalles familj åka på semester och när de ska hälsa på släkten. Båda Kalles föräldrar talar det somaliska språket, Somali. Men Kalle går även på arabisk hemspråksundervisning, enligt hans föräldrar, är det viktigt att kunna det arabiska språket, säger Kalle. För Kalle gör det inte mycket att han går på arabisk hemspråksundervisning, han tycker det är kul att kunna flera språk.

På fritiden spelar Kalle fotboll på gården med alla sina vänner som bor i närheten av honom. Han spelar även i ett fotbollslag där de flesta av dem han umgås med i skolan och på fritiden går. För Kalle är det inte konstigt att kunna flera språk och han tycker inte att det är konstigt att bara kunna det svenska språket heller. Med kamraterna pratar man bara svenska och hemma pratar man sitt hemspråk, säger Kalle.

Leo

Leo bor i samma bostadsområde som Kalle. De brukar sällskapa till skolan när de ses på vägen, säger Leo. Leos föräldrar kommer båda från Somalia och det är enbart det somaliska språket de talar hemma. På fritiden spelar Leo i samma fotbollslag som Kalle, de brukar även spela mycket fotboll med de andra barnen som bor i samma bostadsområde. Leo har vänner som kommer från flera olika länder, enligt honom själv. Han tycker inte att det är någon skillnad mellan honom eller hans kamrater som talar andra språk än svenska eller somaliska. Han tycker att det skulle vara konstigt om alla hans vänner bara kunde tala ett språk. Men när alla vännerna umgås med varandra så talar

man enbart ett språk med varandra, svenska. Ibland kan han säga något ord till sina vänner som förstår somaliska, men inte annars.

4.1.2 Eleverna med syriansk etnisk bakgrund

Det dessa tre elever hade som gemensamma faktorer var att de hade samma etniska bakgrund. De bodde även på tio minuters gångavstånd från skolan. De kunde enbart tala arabiska och svenska, ingen av de tre eleverna kunde tala språket syrianska.

Simon

Simon bor i ett radhus med sin mamma och pappa och syskon. Han har en pappa som har syriansk etnisk bakgrund och en mamma med finsk etnisk bakgrund. Simon kan tala arabiska, då det är det språket hans pappa talar med honom. Däremot kan han inte tala finska, mammans språk. Enligt Simon talar inte mamman finska med honom, utan svenska och ibland några ord på arabiska. Simon har syskon som han sällskapar med till skolan. Han kan även möta några kompisar på vägen till skolan ibland. Oftast så möter han Karolin som bor i samma radhuslänga och som går i samma klass. Han använder sig ibland av arabiskan med de kompisar som kan tala det språket. Enligt Simon själv, sker användningen av arabiskan oftast när han och hans vänner inte vill att ”de andra” ska förstå vad de säger.

Simon tycker inte att det är något konstigt i att vara kompis med både flickor och pojkar som talar ett annat språk än svenska eller arabiska. Han ser heller inte någon skillnad på sina vänner som har en annan etnisk bakgrund än honom. Hans bästa vänner har föräldrar som kommer från flera olika länder och talar flera olika språk. Men han tycker inte att det påverkar dem något i deras vänskap. Simon och Karolin, se nedan, umgås ofta och enligt honom så förstår de varandra väldigt bra utan att behöva förklara för varandra att deras vänskap betyder mycket, säger Simon.

Karolin

Karolin bor i samma radhuslänga som Simon. Karolins pappa kommer från Syrien och mamma kommer från Libanon. Båda föräldrarna talar arabiska och svenska. Hemma talar Karolin svenska med sina syskon och arabiska med sina föräldrar. Det språket hon känner sig mest trygg med är svenska och det är det hon helst talar. Men Karolin berättar att hon

brukar tala arabiska med vännerna i skolan när hon inte vill att ”de andra” ska förstå vad hon säger. Det gör hon när hon ska prata hemligheter med sina vänner som kan det arabiska språket, hon brukar även alltid svära på arabiska. Men enligt Karolin brukar hon aldrig prata arabiska när någon vuxen i skolan hör, ”för då blir de arga”, säger hon. Karolin ser ingen skillnad på sig själv och sina vänner i skolan, varken när det gäller åldern eller vilket land de kommer från. Hennes bästa vänner i klassen kommer från Eritrea, Somalia och Sverige, de brukar umgås på varje rast och på fritids. Men enligt Karolin känner hon att hennes riktiga bästa vän är Simon, de bor nästan grannar och brukar umgås både i skolan och på fritiden. Deras föräldrar brukar även ses ibland på fritiden och fika, säger Karolin.

Mattias

Mattias bor på ”andra” sidan bostadsområdet där Simon och Karolin bor. Han bor i närheten av Kalle och Leo. Han bor i en hyreslägenhet med sin mamma, pappa och syskon. Mattias mamma kommer från Syrien och kan tala både arabiska och syrianska flytande. Pappan kommer från Libanon och talar arabiska. Båda föräldrarna talar även svenska. Hemma talar man, enligt Mattias, bara arabiska, men när Mattias inte förstår alla ord på arabiska brukar han få dem översatta till svenska av föräldrarna. Mattias använder sig enbart av det arabiska språket när han ska tala med släktingar och familj. Han talar inte språket med några vänner, även om vännerna kan arabiska. Mattias tycker att det är svårt och ”jobbigt” att gå på hemspråksundervisningen och vill helst slippa den, men får inte av sina föräldrar.

På rasterna i skolan tycker Mattias att det är konstigt om alla inte talar svenska, han tycker att det är tråkigt när vänner från ”andra länder” talar sina språk med varandra för då förstår han inte vad dem säger. Därför pratar han själv aldrig arabiska med någon annan kompis på rasten. Mattias ser ingen skillnad på sig och sina vänner som kommer från, enligt honom, ”andra länder”.

4.1.3 Eleverna med svensk etnisk bakgrund

Två av dessa elever är grannar. En av tjejerna var nyinflyttad i området. Dessa två tjejer brukade sällskapa hem från skolan och även umgås med varandra på fritiden. Alla tre hade föräldrar med en svensk etnisk bakgrund.

Sandra

Sandra bor deltid hos sin mamma, som bor på gångavstånd från skolan, och deltid hos sin pappa som bor i en annan kommun. Pappan brukar köra Sandra till skolan den vecka hon bor hos honom. Sandras föräldrar kommer från Sverige och båda föräldrarna har svenska som modersmål. Det är även det språket som de alltid talar med varandra, enligt Sandra. Sandra bor granne med en nyinflyttad tjej som även går i samma klass, de brukar umgås på fritiden.

Sandra trivs i skolan och tycker att det är roligt att ha kamrater som kommer från så många olika länder. Hon tycker inte att det är konstigt om någon av dem som kan samma språk talar det språket med varandra då och då. Sandra ser även ingen skillnad på sig själv jämfört med hennes vänner som kan ett eller flera andra språk.

Maria

Maria är nyinflyttad till det området där hon bor, hon bodde tidigare i grannkommunen och gick då i en annan skola. Enligt Maria trivs hon bättre i den skolan hon i nuläget går på. Båda Marias föräldrar har svensk etnisk bakgrund, de talar enbart svenska hemma och med varandra. På fritiden brukar Maria vara ute och leka med sina vänner och med sin hund. Hon bor väldigt nära Sandra, så de brukar umgås ganska mycket på fritiden, enligt Maria. Hon spelar även i ett fotbollslag i den kommun där hon nu bor. Hon trivs bra i sitt fotbollslag.

Maria ser ingen skillnad på sina vänner som kan tala fler språk än hon själv. Hon brukar däremot ibland vara lite avundsjuk på att de kan fler språk än vad hon själv kan. Men hon tycker inte att det jobbigt när de som kan tala andra språk talar det språket med varandra. Enligt Maria bryr hon sig inte så mycket om det, för dem är ändå hennes vänner oavsett vilket språk de talar.

Andreas

Andreas bor på ungefär 15 minuter gångavstånd från skolan. Han brukar cykla eller gå till skolan. Båda Andreas föräldrar har en svensk etnisk bakgrund och de talar enbart svenska hemma. På fritiden brukar Andreas vara med sina vänner och leka. På rasterna i skolan brukar Andreas vara med en bästa vän som går i parallellklassen. Enligt Andreas trivs han

bäst att vara med bara honom. För han känner att de ”andra” eleverna inte förstår honom lika bra som hans bästa vän gör.

Andreas tycker inte att det finns någon skillnad på någon av de andra eleverna som kan tala fler än ett språk. Han tycker att det bra att kunna fler språk, för då kan man göra sig förstådd mer än i bara Sverige.

4.2 Etniciteten och språkets betydelse i de sociala relationerna

Stier, skriver i sin bok ”*Kulturmöten*”, att kultur och etnicitet är en ständigt pågående process som förändras successivt med mänskligheten och från generation till generation. Han skriver även att många barn idag växer upp med två, eller enligt min mening, flera kulturer. Dessa kulturer måste barnen kunna hantera och på ett sätt och även synkronisera i det egna identitetsskapandet (Stier, 2004:95).

Fem av informanterna växer upp med två eller flera kulturer och språk. I intervjuerna framkom det att alla fem aldrig kände sig ”annorlunda” jämfört med andra vänner. De talade oftast det svenska språket när de var i skolan. Men två av eleverna framförde i en intervju att:

När man vill prata hemligheter så brukar jag prata arabiska med de kompisar som förstår arabiska, för det lite kul när alla andra inte alltid förstår, men sen brukar jag tycka lite synd om dem för jag skulle inte tycka om när någon pratar sitt språk och jag inte förstår (Simon 10 år).

Jag tycker om att kunna prata och förstå på flera språk. Det är roligt, men sen tycker jag att när man är i skolan och alla kompisar inte förstår mitt språk så kanske man kan prata på svenska, för det är inte snällt när alla inte förstår vad man säger. Fast ibland känner jag att det är lite roligare att prata hemlisar på mitt språk (Mattias 10 år).

Med citaten, från intervjuerna med informanterna ovan går det att konstatera att språket för dessa två, har en stor betydelse för de sociala relationerna till vännerna i skolan. Å ena sidan då Simon säger att han brukar tala hemligheter på arabiska skapas det sociala samspelet med de individer som förstår språket. Å andra sidan utesluts de individer som befinner sig i samma kontext men inte förstår arabiska. Därmed kan användningen av det arabiska språket vara både negativt och positivt. Negativt i den meningen att det kan

bidra till att skapa utanförskap, marginaliseringar, grupperingar och i värsta fall mobbing. Positivt i den meningen att man kan uttrycka sig på flera olika språk och därmed få en känsla av tillhörighet och trygghet till en viss grupp med samma språk och eventuellt med samma etniska bakgrund. Det positiva är att eleverna kan uttrycka sig på flera olika språk, som Simon nämner i sin intervju, då man kan prata om hemligheter med de vännerna som förstår det språket. Det negativa är att med flera olika språk så kan det bidra till utanförskap, Mattias säger i intervjun, att ”det inte är snällt när alla inte förstår vad man säger”. Därför, menar Obondo, kan språket medföra sammansättningar och en känsla av tillhörighet. Det medför även en känsla av utanförskap och ”olikheter” hos människan (Obondo, 1999:36). Vidare menar Obondo, att identitetsutvecklingen samspelar med språkutvecklingen. Språkets betydelse i identitetsutvecklingsprocessen, där samhällsnormer, familjenormer och värderingar har en viktig roll för unga individer (a.a, 1999:36).

Karolin säger i en intervju:

När jag pratar arabiska i skolan, alltså på fritids och på rasterna, så brukar jag alltid viska för att annars så säger lärarna till en att man inte får prata på sitt språk. Men jag brukar ändå göra det för ibland måste man ju, det finns ord som jag kanske måste förklara på mitt språk. Sen brukar jag också svära mycket på mitt språk, det är bättre ord då när jag blir arg (Karolin 10 år).

För Karolin har språket en stor betydelse. Karolin pratar om att hon kan använda sig av ”sitt språk” när hon ska svära, för att ”det är bättre ord då när jag blir arg”, säger hon. Sedan säger hon att hon brukar viska när hon ska använda sig av arabiskan på fritidsverksamheten. När jag har observerat henne på rasten på skolgården, har jag sett att hon viskade på arabiska till Simon, när hon ville säga något som ingen annan skulle förstå. Simon och Karolin känner varandra väl och det brukar även umgås på fritiden. De bor, som nämns i presentationen, i samma radhuslänga, vilket även bidragit till att föräldrarna umgås ibland på fritiden, enligt Karolin. Simon och Karolin kommer även bra överens under skoldagarna vidare går de även i samma klass.

Genom att Karolin använder sig av språket på det sättet som hon säger i intervjun, skapar hon en roll i det sociala rummet där hon tar plats på flera sätt. Hon använder sig av det arabiska språket och även det svenska språket. ”Jag pratar alltid svenska i skolan, men

ibland så behöver jag prata arabiska också och sen blir jag så himla arg när de vuxna inte låter mig prata på arabiska bara någon gång ibland”, säger Karolin. Ur intervjun med henne framkommer det att hon oftast använder sig av det svenska språket när hon ska kommunicera. Men hon tycker inte om när någon vuxen ska säga till henne att hon inte får använda sig av det arabiska språket när hon befinner sig på skolan. Enligt Giddens lär sig individen de sociala rollerna genom socialisationen. Vidare menar Giddens att individen har ”socialt definierande” förväntningar på sig, som uppfylls i en viss social position (Giddens 2003:43). Karolin skapar sig en social roll där hon i samspel med andra individer försöker uppfylla sin sociala roll i den kontext hon befinner sig i. För att Karolin ska kunna skapa denna sociala roll använder hon sig mycket av språket. Språket kan ses som en sorts makt i detta fall, enligt min åsikt. Språket är en viktig grundsten för identitetsutvecklingen. Obondo menar, att unga individers utveckling av identitet skapas successivt och parallellt med språket. Tillsammans samspelar dessa två i en process som är i en ständig utveckling (Obondo 1999:36). Ihrskog tar även upp, som tidigare nämnt, vikten av språkets betydelse för ungas sociala relationer och kunskapsutveckling. Hon betonar att, utan språket finns ingen kommunikation eller samspel mellan individerna. För de sociala relationerna mellan elev och elev men även mellan elev och pedagog ligger en stor vikt på de språkliga verktygen. Språket spelar även en stor roll för identitetsutvecklingen. De sociala samspelet som sker genom språket är det primära för en god samhällsutveckling (Ihrskog 2006:34).

En av informanterna svarade på en följdfråga under kategorin språklig bakgrund, ”finns det något som du känner är svårt i skolan med språket eller vilka regler som finns?”:

Jag är född i Sverige och jag har föräldrar som är födda i ett annat land. Mina föräldrar säger att det är viktigt att följa Sveriges regler och speciellt reglerna i skolan. Men sen så finns det så mycket regler som man ska följa hemma och på andra ställen hela tiden. Ibland kan jag bli arg på dom, för dom vet inte hur det känns att alltid följa regler här i skolan och sen ska dem klaga på att man inte gör rätt och så... (Leo 10 år).

Det Leo yttrar sig om i intervjun ovan är, enligt min åsikt, ett tanksätt som många unga individer bär med sig. Återigen kommer konsten att kunna anamma de samhällsnormer och värderingar som betonas i SOU (2005), att det i skolan inte enbart inhämtas kunskap utan även ”de attityder och värderingar som finns i samhället. Förekomsten av normer

som rangordnar människor utifrån nationalitet, etnisk, religiös och kulturell tillhörighet och kön eller föreställningar om ras..." (SOU 2005:56:209). Leo verkar, enligt min tolkning utifrån intervjun, växa upp i två olika världar som samspelar med varandra parallellt. Det gemensamma dessa världar har är, med intervjun som underlag, regler. Regler om hur man ska upprätthålla vissa normer och värderingar för att bli "accepterad" av omgivningen. En faktor som är värd att nämna i detta fall är att de uppsatta reglerna i Leos två världar är skapade av de vuxna i hans omgivning. De två världar i Leos fall är, skolan och hemmet, vidare skolans regler och hemmets regler. Vid ett observationstillfälle när Leo äter i matsalen ser jag att han pratar mycket med sina vänner som sitter vid samma bord över lunchen. Det finns skillnader på hur de ser ut runt matbordet hemma hos Leo och i skolan, enligt Leo. Han berättade i intervjun att "hemma ska vi sitta tysta runt matbordet, vi ska be innan maten och sen ska vi inte säga något till varandra förrän vi har ätit upp allting som finns på tallriken" (Leo 10 år). Sedan kommer kontrasten med hur det ser ut i skolan under mattiden..." sen kommer jag till skolan och ska äta i matsalen, det är jättehögt ljud av alla människor som äter samtidigt där inne, jag ber inte innan maten och sen så kan jag prata hur mycket jag vill med mina kompisar vid matbordet. Ibland kan jag till och med gå upp från matbordet för att säga något till mina kompisar som sitter vid andra bordet, det skulle jag aldrig få göra hemma" (Leo 10 år). Vissa normer och regler var olika än vad Leo var van vid hemifrån, vilket resulterade till att de ofta blev, tror jag, en stor kontrast mellan matsalen i skolan och runt matbordet hemma.

På frågan, "ser du någon skillnad på dig eller dina kompisar som talar ett annat språk eller har föräldrar som kommer från ett annat land än Sverige?" blev svaret:

Nej, varför skulle jag göra det? Det spelar väl ingen roll vad man pratar för språk eller vart ens föräldrar kommer ifrån. Jag tycker att alla är värda lika mycket och jag är kompis med alla i min klass (Andreas 10 år).

Jag tycker att det inte betyder så mycket vart man kommer ifrån eller hur många språk man pratar som gör en till en bra kompis. Jag tycker att man ska se alla kompisar som ens kompis. För det spelar ingen roll tycker jag (Mattias 10 år).

Jag ser verkligen inte någon skillnad på det, ens egen bakgrund brukar min mamma säga är något som man ska vara stolt över. Jag tycker om alla mina vänner vilket språk dem än pratar på (Leo 10 år).

Det fanns träffande likheter mellan dessa tre informanter svar på frågan, alla tre hävdade att de inte såg någon skillnad på någon annan kompis som hade en annan etnisk bakgrund än den de själv hade. Men för att vidareutveckla vad informanterna svarade på intervjun och vad de sedan visade sig att göra i praktiken under observationerna var intressant.

Andreas visade vid ett observationstillfälle att han tyckte att det var jobbigt att en elev i hans klass inte förstod vad han menade när han försökte förklara ett ord på svenska. Den eleven som inte förstod var en nyanländ elev från ett annat land än Sverige, denne kunde inte tala bra eller förstå svenska, utan talade enbart sitt hemspråk. Men värt att betona är att detta inte behöver betyda att Andreas inte tycker att denna elev inte är lika mycket värd som de andra i klassen. Men det var intressant att se hur praktiken kan se annorlunda ut i jämförelse med det som yttras i intervjun, där han starkt antydde att han inte ser någon skillnad på sina kompisar oavsett språk och bakgrund.

Mattias sade i sin intervju att det inte spelade någon roll för honom vart hans vänner kom ifrån eller vilket språk de talade. Med observationerna som utgångspunkt kunde jag se att det för honom inte spelade någon större roll vilken etnisk bakgrund vännerna hade. Han tydde sig ofta till sina vänner som bodde vid samma bostadsområde som honom själv, vilka oftast var Leo och Kalle.

Leo talade om att hans mamma brukade nämna för honom om att alla människor är lika mycket värda. Han visade en kamratlig sida till många på skolgården under rasterna. Men värt att betona är att, det ibland var lite svårt för Leo att balansera gången med att ”dela med sig” sin närmaste vän, Kalle, till de andra vännerna på skolgården. Detta kunde skapa lite avundsjuka och tråkiga kommentarer från både Leo och de andra vännerna i närheten. Han kunde därmed inte känna samma tillhörighet med de andra vännerna på skolgården. Kalle verkade vara den som han kände sig mest trygg med.

4.3 Identitetsskapandet

Vid ett observationstillfälle under en rast ute på skolgården, var tre av informanterna tillsammans och lekte en lek. Eleverna var Maria, Sandra och Karolin. De lekte en lek som krävde att man förstod alla olika regler, Maria kunde inte alla reglerna. De andra två försökte på alla sätt förklara reglerna för Maria. Efter en stund tog Sandra över

kommandot i beskrivningen av reglerna, hon överröstade Karolin och gav henne inte en chans att göra sig hörd. Beskrivningen och förklaringen av reglerna tog en bra stund att genomföra, Karolin försökte återigen komma in däremellan för att bli hörd. Det slutade med att den elev som talade mest, Sandra, bad Karolin att vara tyst och inte lägga sig. Det hela slutade med att Karolin blev ledsen och gick därifrån.

Identitetsskapandet skapas i det sociala rummet menar Bourdieu, i exemplet ovan visades genom observationen att Sandra, den elev som ”tog mest plats”, skapade sin egen position i det sociala rummet. Sandra skapade sig en roll och position där hon visade Maria och Karolin att det var hon som bestämde. Hon visade tydligt att den roll hon tog var ledarrollen. Ledarrollen togs över av Sandra genom att hon inte ägnade någon tanke på hur Karolin kände sig vid det tillfället. Karolin hamnade automatiskt, vid detta tillfälle, ofrivillig i underläge. Men slutsatsen behöver inte vara att Sandra ständigt tar den största platsen och att Karolin hamnar i underläge, men vid detta observationstillfälle skedde en situation som visade vad Bourdieu menar med att individen skapar sina roller och sina positioner i det sociala rummet. Giddens skriver att de sociala relationerna skapas i interaktion med andra individer. Han menar även att individen får lära sig olika sociala roller genom socialisationsprocessen, dvs. ,som tidigare nämnt, ”att en individ har ett visst socialt definierade förväntningar på sig, vidare uppfyller individen dessa förväntningar i en viss social position” (Giddens 2003:43). Vid observationstillfället vågade, enligt min mening, Karolin inte ta för sig och säga ifrån till Sandra. I mötet med Maria och Karolin skapade Sandra en position som stärkte hennes ego och en del av identiteten som utvecklas i interaktionen med de andra två individerna.

Alla åtta elever som blev intervjuade hade en gemensam faktor, det var hur de skapade sina identiteter i de sociala sammanhangen. Oavsett den etniska bakgrunden utvecklade eleverna sina identiteter på mycket liknande sätt. De gemensamma faktorerna för identitetsutvecklingen var språket och de sociala relationerna i samspel med den kontext de befann sig. Alla informanter intog i denna studie olika sociala roller som bidrog till deras identitetsutveckling. Sociologen Pierre Bourdieu menar, som tidigare nämnt, att individens identitet formas av de sociala miljöerna och i den omgivningen individen växer upp i. Bourdieu talar även om att samhället består av fält och att de kan ses som sociala rum. Vidare menar Bourdieu att varje individ har en egen position i det sociala rummet. De sociala sammanhangen har en stor betydelse för individen, där denne blir

någon i samspelet och relationen med andra individer (Ungdomsstyrelsens skrifter, 2005:1:123).

Identitetsskapandet för de berörda eleverna uppmärksammades på observationerna att roller ofta skapades i samspelet med de vänner som hade bostadsområdet som den gemensamma faktorn. Dessa elever umgicks mycket på fritiden, vilket resulterade till att de hellre ville umgås med varandra även i skolan. Dessa elever ”backar upp för varandra när de behöver varandra” (ur en intervju med Mattias). Det Mattias menade var att kompisarna alltid ställde upp för varandra när de t.ex. skulle genomföra läxor och annat i eller efter skolan. Mattias menade att de stärker varandra inom ”kompiskretsarna”. Dessa elever stärker varandras identitetsutveckling, de strävar efter mål gemensamt med de närmaste vännerna, de ställer upp för varandra oavsett om det är något inom eller utanför skoltid. Svedberg skriver i *”Gruppsykologi: om grupper, organisation och ledarskap”*, att en grupp individer är ”ett levande system som är självreglerande genom delad perception och samspel, som erfar och får feedback genom utbytet med sin omgivning. Gruppen finner sätt att hålla sin balans i förändringar, den skapar egna riktlinjer och regler och söker sina egna mål...” (Svedberg, 2007:15).

I intervjun med informanten Kalle, kan man koppla det Stier skriver om i sin bok *”Kulturmöten”*. Stier skriver att vi inte ska tro att etniciteter är något som är statiskt, han menar att etniciteter är i ständiga utvecklingsprocesser. Han tar även upp begreppet ”transkulturella” etniciteter, där han menar att ”där gamla etniska gränser överskrids och ”gamla” etniska identiteter ersätts av hybridformer. Barn växer upp ”med” eller ”i” två kulturer där båda dessa måste hanteras och synkroniseras i det egna identitetsarbetet” (Stier 2004:95).

Citat ur intervjun med Kalle:

Ibland kan det vara lite jobbigt att måste tänka på ett sätt när jag är hemma och på ett annat sätt när jag är skolan. Ja, alltså när jag är hemma så har mina föräldrar regler om att jag och mina syskon alltid ska prata vårt hemspråk och sen har vi vissa regler som jag inte pallar ta upp här. Men i alla fall, det jobbiga är att sen när vi är här i skolan så säger alla vuxna att man bara ska prata svenska och inget annat, sen finns massa andra regler som man måste följa (Kalle 10 år).

Med Stier som underlag kunde man se vad Kalle menade med, citatet ovan från intervjun, när han berättade om hur han kände ibland i kontrasterna mellan skolan och hemmet. Kalle kände att det ibland kunde vara svårt att samspela med hemmets regler och vuxna samt med skolans regler och vuxna. Vilket kunde resultera till en svår balansgång i samspelet med de två livsvärldar han lever i, i detta fall, hemmet och skolan.

Sammanfattningsvis kan man konstatera, med intervjuer och observationer som underlag, att de elever som studerats i denna undersökning skapar sina identiteter i samspel med språket och i interaktionen med andra individer. I skolan använder sig många av de elever som hade en annan etnisk bakgrund än svensk, både sitt språk som de talar hemma och det svenska språket. Många av de eleverna såg det svenska språket som sitt primära språkval.

4.4 Bostadsområdets roll i valet av vänner

Bostadsområdet visade sig spela en ledande roll i valet av vänner i denna studie. Leo, Kalle och Mattias är tre av de informanter som bodde i samma bostadsområde. I skolan syntes det att de tre hade ett starkt band med varandra. De brukade, med intervjuerna och observationerna som underlag, gå till skolan tillsammans och även hem från skolan vid några tillfällen. Vid ett av många observationstillfällen kunde jag se hur detta skildrades. Ett exempel var när Leo, Kalle och Mattias spelade fotboll på skolgården. Fotboll var den aktivitet som ständigt stod i fokus på skolgården, det verkade vara den aktivitet som stärkte vänskapsrelationen mellan dessa tre killar. De bestämde sig för att spela en fotbollsmatch, många andra elever ville vara med och spela i matchen. Det intressanta i detta fall var när valet av lagmedlemmar skapades. Leo var ”lagkapten” i det ena laget, därmed skulle han välja resten av lagkamraterna till sitt lag. Hans val var inte oväntat, Kalle, Mattias och de vänner som bodde i deras gemensamma bostadsområde. Karolin och Simon bodde i samma radhuslänga och umgicks även utöver rasterna på fritiden. Sandra och Maria brukade sällskapa till och från skolan, då de bodde grannar, samtidigt umgicks de även på rasterna och på fritiden.

4.5 Sammanfattning av analys och resultat

Språket har en stor roll i de sociala relationerna till kamraterna i skolan. Men det finns fördelar och nackdelar med att använda sig av sitt hemspråk i skolan. Fördelen kan vara

känslan av tillhörighet till en grupp med ett visst språk. Nackdelen, med att det kan bidra till utanförskap och marginaliseringar. För Karolin är det viktigt att hon ska få kunna uttrycka sig både på sitt hemspråk och på svenskan. Obondo betonar att språket kan medföra sammansättningar och en känsla av tillhörighet, det medför även en känsla av utanförskap och ”olikheter” hos människan. Simon och Karolin är de två informanter som mest använder sig av det arabiska språket. Men det primära språkvalet är svenskan. Arabiskan används oftast enbart när ”hemlisar” ska yttras mellan varandra.

Samspelet mellan hemmets och skolans regler anser Leo är ansträngande ibland. Leo verkar växa upp i två olika världar som samspelar med varandra parallellt. Det gemensamma dessa världar har är, med intervjun med Leo som underlag, regler. Regler om hur man ska upprätthålla vissa normer och värderingar för att bli ”accepterad” av omgivningen. SOU (2005) betonar att det i skolan inte enbart inhämtas kunskap utan även ”de attityder och värderingar som finns i samhället. Förekomsten av normer som rangordnar människor utifrån nationalitet, etnisk, religiös och kulturell tillhörighet och kön eller föreställningar om ras...” Även informanten Kalle betonar problematiseringen i samspelet med reglerna mellan skolan och hemmet. Stier menar att individer med en annan etnisk bakgrund oftast växer upp i två kulturer som måste samspela med varandra för att identitetsskapandet som utvecklas i en process.

Bourdieu betonar att identitetsskapandet skapas i det sociala rummet, vid ett observationstillfälle iaktogs det att Sandra, den elev som ”tog mest plats” under beskrivningen av regler inför en lek, skapade sin egen position i det sociala rummet. Sandra skapade sig en roll och position där hon visade Maria och Karolin att det var hon som bestämde. Hon visade tydligt att den roll hon tog var ledarrollen. Ledarrollen togs över av Sandra genom att hon inte ägnade någon tanke på hur Karolin kände sig vid det tillfället. Karolin hamnade automatiskt, vid detta tillfälle, ofrivillig i underläge. Men slutsatsen behöver inte vara att Sandra ständigt tar den största platsen och att Karolin hamnar i underläge, men vid detta observationstillfälle skedde en situation som visade vad Bourdieu menar med att individen skapar sina roller och sina positioner i det sociala rummet.

Leo, Kalle och Mattias är tre av de informanter som bodde i samma bostadsområde. Under observationerna visade det sig att de hade en speciell vänskapsrelation. I skolan

syntes det att de tre hade ett starkt band med varandra. De brukade gå till skolan tillsammans och även hem från skolan vid några tillfällen. Även Simon och Karolin umgicks mycket under observationerna, de hade även användandet av språket och bostadsområdet som en gemensam och bidragande faktor till vänskapsrelationen. Maria och Sandra hade även de en gemensam faktor, förutom att de gick i samma klass, umgicks de på rasterna och på fritiden, de bodde även grannar. Slutligen, bostadsområdets roll visade sig i denna undersökning vara den största bidragande faktorn i valet av vänner och de sociala relationerna till kamraterna i skolan.

5 Slutdiskussion

Syftet med denna kvalitativa studie var att undersöka hur elevens etniska bakgrund påverkar denne i de sociala relationerna till kamraterna i skolan. Studien utgår från den hermeneutiska vetenskapstraditionen, dvs. att tolka och förstå ett fenomen. Inom hermeneutiken ligger de kvalitativa metoderna i fokus, jag har använt mig av intervjuer och observationer som metod.

En av frågeställningarna som stått i fokus i denna studie är: *”vad har språket för betydelse i de sociala relationerna”?*

I resultatet i denna studie visade det sig att språket har en betydande roll för identitetsskapandet och i de sociala relationerna för individer. Ihrskog hävdar att utan språket sker ingen utveckling, samspel eller kommunikation. För en av informanterna, som undersökningen genomfördes på, visade det sig att språket hade en bytande roll då han kunde prata hemligheter på arabiska med de vänner som förstod. Men samtidigt betonar Obondo att språket kan skapa både en känsla av tillhörighet och en känsla av utanförskap. De sociala relationerna skapas i samspelet med andra individer i omgivningen, samspelet sker i en ömsesidig växelverkan mellan två eller fler individer.

Språket används som en del av verktyget i de sociala relationerna. Det bidrar till att individen kan skapa en roll och position i det sociala rummet. Giddens skriver om hur individen lär sig de sociala rollerna genom socialisationen. Vidare skriver han att individen har ”socialt definierande” förväntningar på sig, som uppfylls i en viss social position. Den sociala positionen kan ses på ett sätt som en hierarkisk ordning, enligt min mening. I den hierarkiska ordningen kan språket, beroende i hur stor utsträckning det används, ses som en sorts makt. Makten skapas genom språkets betydelse inom den sociala kontexten individen befinner sig. De mönster i användandet av språket som visades i undersökningen, var att de informanter som hade ett språk utöver det svenska språket använde sig av det i samspel och i interaktion med de individer som hade samma språkliga förutsättningar. Den språkliga tillgången bidrog inte alltid till en positiv verkan, det kunde hända att de andra individerna, som inte kunde t.ex. arabiska, i den gemensamma kontexten kände sig uteslutna. Det svenska språket var ständigt det primära språkvalet i interaktionen mellan alla informanter. Men skillnaderna i användandet av

språket stod mellan två informanter som kände en viss tillhörighet och gemenskap till varandra när de kunde uttrycka sig på ett gemensamt språk som inte förstods av alla andra i omgivningen.

Hur skapas och utvecklas identiteten i samband med de sociala relationerna?

Identitetsskapandet utvecklas i de sociala miljöerna, menar Bourdieu. De åtta informanterna som ingick i studien skapade sina identiteter i de sociala sammanhangen oavsett vilken etnisk bakgrund de hade. De valde sällan sina aktiviteter på rasterna efter vilka kamrater som kunde tala samma språk som de själva eller kom från ”samma land” som de själva gjorde. Dessa elever kände sig, enligt sig själva, aldrig annorlunda på grund av sin etniska bakgrund. Giddens skriver att de sociala relationerna skapas i interaktion med andra individer. Informanterna skapade olika roller i det sociala rummet, men oavsett vilken roll och position som skapades bidrog den till individens identitetsskapande. Identitetsskapandet utvecklas i samspel med de sociala relationerna, därmed skapar återigen, språket möjligheten till samspelet mellan dessa två faktorer. Utvecklingen av identiteten är en ständigt pågående process som sker i samspel med individer i den gemensamma kontexten. Borgström och Goldstein-kyaga beskriver identitetsbegreppen med två aspekter, subjekt och objekt. Subjektsaspekten beskriver hur ”individen identifierar och definierar sig själv” (Borgström och Goldstein-kyaga, 2002:10). Objektaspekten syftar på hur andra i kontexten identifierar och individen. I den sociala kontexten informanterna befann sig skapades och utvecklades identiteten på väldigt lika. Trots att det intog olika sociala roller i det ”sociala rummet” bidrog detta till identitetsskapandet. Samspelet och interaktionen kunde, som tidigare nämnt, inte utvecklas utan det språkliga verktyget.

Sammanfattningsvis skapas och utvecklas identiteten med hjälp av språkets möjligheter och interaktionen mellan individer i de sociala relationerna

Vilken var den största bidragande faktorn till valet av vänner i de sociala relationerna?

Identitetsskapandet, för informanterna i denna studie, skapades i samspelet med de vännerna som hade bostadsområdet som den gemensamma faktorn. Dessa elever umgicks mycket på fritiden, vilket resulterade till att de hellre ville umgås med varandra även i

skolan. Tryggheten till de vännerna som hade bostadsområdet som den gemensamma faktorn visade sig vara betydande i skapandet av de sociala relationerna. Som tidigare nämnts skapades en sorts "syskonrelation" där vännerna ständigt fanns där för varandra om det var någon som behövde en hjälpande hand. Fördelen i detta sammanhang är att de informanter som har bostadsområdet som en gemensam faktor skapar den tryggheten som Ihrskog betonar i sin avhandling, om alla ska vara med i aktiviteterna ska man vara ärliga, att alla ska kunna lita på varandra (Ihrskog 2006:31). Nackdelen i detta sammanhang är att det sker grupperingar där medlemmarna i gruppen sällan släpper in "utomstående" och det kan bidra till att mobbing skapas. Ihrskog tar även upp hur "vänskapskontrakt" som gör upp hur relationerna mellan individerna ska fungera. Det handlar oftast om den ömsesidig relation, där individerna ger och tar i samspelet med interaktionen i de sociala relationerna. En av informanterna i studien hade svårt att "släppa taget" om en av sina bästa vänner. När någon annan kamrat kom in i aktiviteten hade informanten svårt att "dela med sig" av sin bästa vän. Detta kunde resultera till att olika dispyter uppstod. Å ena sidan kan man se gemenskapen mellan informanterna som bor i samma bostadsområde som något givande i vänskapsrelationerna, där trygghet och samhörighet står i fokus. Å andra sidan kan det ske marginaliseringar, grupperingar som skapar uteslutning av andra kamrater på skolan, vilket som tidigare nämnt kan bidra till mobbing.

Hur påverkar den etniska bakgrunden elever sociala relationer till sina kamrater på skolan?

Att studera hur den etniska bakgrunden påverkar elever sociala relationer i skolan är ett ämne som har varit givande men samtidigt komplext att undersöka. Det har krävt en otrolig intellektuell skärpa samt tid till att analysera det insamlade materialet. Sociala relationer är en essentiell del i identitetsutvecklandet för individer. Huruvida den etniska bakgrunden kan påverka denna, studerades i denna undersökning. Resultatet blev att bostadsområdet spelade en större roll i valet av vänner. Den etniska bakgrunden påverkade oftast inte elevernas sociala relationer i skolan. Emellertid hade språket en stor betydelse för de sociala relationerna för några av eleverna, två av informanterna som bodde i samma radhuslänga visade sig använda sig av sitt hemspråk oftare än de resterande informanterna. Deras föräldrar brukade även umgås på fritiden, återigen visade det sig att bostadsområdet spelade en stor roll. Men det är även värt att poängtera att

föräldrarna hade samma etniska bakgrund, vilket i detta fall delvis kanske kunde spela en roll i valet av vänskapen. Det går, i detta fall, inte att dra en slutgiltig slutsats om föräldrarnas etniska bakgrund kan vara en del faktorn i valet av vänskapen mellan de två informanterna. Vidare visade det sig att fler informanter som bodde i samma bostadsområde umgicks utanför skoltiden, dvs. efter skolan på gården utanför deras hem.

Sammanfattningsvis skapar de elever som studerats i denna undersökning sina identiteter i samspel med språket. I skolan använder sig många av de elever som hade en annan etnisk bakgrund än svensk, både sitt språk som de talar hemma och det svenska språket. Men värt att betona är att alla informanterna såg svenskan som sitt primära val av språk. Vidare i samspelet med vännerna i skolan utvecklade eleverna sina identiteter och därmed skapade sig roller i det sociala rummet. Det framkom även att den bidragande faktorn i valet av vänner och de sociala relationerna till vännerna påverkades mestadels av i vilket bostadsområde informanterna bodde i. Men återigen är det viktigt att poängtera att resultatet enbart gäller de elever som studien genomförts på. Resultatet talar för de berörda eleverna, slutsatser kan inte dras för fler än de intervjuade och observerade eleverna. Men, som tidigare nämnt, är det värt att betona att det inte betyder att slutsatsen och resultatet inte skulle ha någon relevans för fler än de berörda eleverna.

Källförteckning

Referenslista

- Borgström, Maria och Goldstein-Kyaga, Katrin (2002): "*Det är mitt liv*". *Identiteten och den etniska kontexten*". Stockholms universitet: Pedagogiska institutionen.
- Brante, Thomas, Andersen, Heine och Korsnes, Olav (red.)(2001): *Sociologiskt lexikon*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Giddens, Anthony (2003): *Sociologi*. Lund : Studentlitteratur
- Holme, Idar Magne och Solvang, Bernt Krohn (1997): *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur
- *Läraryboken* (2005). Stockholm: Lärarnas Riksförbund (Lpo94)
- Stier, Jonas (2004):*Kulturmöten: en introduktion till interkulturella studier*. Lund: Studentlitteratur
- Stukat, Staffan (2005): *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Svedberg, Lars (2007) *Gruppsykologi: om grupper, organisation och ledarskap*. Studentlitteratur, Lund.
- Thomassen, Magdalene (2007): *Vetenskap, kunskap och praxis. Introduktion till vetenskapsfilosofi*. Gleerups
- Trost Jan (2005): *Kvalitativa intervjuer*. Lund : Studentlitteratur
- Ungdomsstyrelsens skrifter 2005:1. *Arenor för alla. En studie om ungas kultur- och fritidsvanor, 2005*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen

Elektroniska referenser:

- Gun-Britt Scherp och Hans-Åke Scherp, (2009-10-10)
Länk: http://www.pbs.kau.se/Begrepp/Observation/index_observation.htm
- Ihrskog Maud (2006), *Kompisar och Kamrater. Barns och ungas villkor för relationsskapande i vardagen*. Växjö: Institutionen för pedagogik (2009-11-10)
Länk : <http://www.skolporten.com/art.aspx?typ=art&id=a0A20000000D5xSEAS>
- Ingegerd Tallberg Broman, Lena Rubinstein Reich & Jeanette Hägerström, (2002), *Likvärdighet i en skola för alla, Historisk bakgrund och kritisk granskning*. Kalmar: Skolverket (2009-11-13)
Länk: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1105>
- Nationalencyklopedin, (2009-10-09)
Länk: <http://www.ne.se/>
- SOU (2005:56):*Det blågula glashuset: strukturell diskriminering i Sverige: betänkande. Utredningen om strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer (2009-10-25)
Länk: <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/46188>
- Vetenskapsrådet (2002): *Forskningsetiska principer, inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet (2009-11-18)
Länk: <http://www.vr.se/>

Otryckta källor:

Intervjuer:

Kalle (2009-10-23)

Leo (2009-10-23)

Mattias (2009-10-23)

Karolin (2009-10-23)

Simon (2009-10-23)

Sandra (2009-10-23)

Andreas (2009-10-23)

Maria (2009-10-23)

Bilaga 1

Observationsschema

Observatörens namn:

Datum & tid:

Verksamhet/aktivitet	Händelser & elevagerande

Bilaga 2

Intervjufrågor

Allmän bakgrund

- 1 Hur gammal är du?
- 2 Vilken klass går du i?
- 3 Bor du nära skolan, brukar du gå, cykla eller få skjuts?
- 4 Brukar du gå med någon kompis till skolan?

Språklig bakgrund

- 5 Vilket/ vilka språk pratar du hemma? Vilket språk brukar du oftast använda med dina kompisar?
- 6 Vilket land kommer din/dina förälder/föräldrar ifrån?

Vänskap och fritid

- 7 Vad brukar du göra på fritiden?
- 8 Går du på någon aktivitet på fritiden? Vilken?
- 9 Går du med någon annan i klassen/skolan på den aktiviteten?
- 10 Brukar du hitta på något på fritiden med någon kompis från skolan?
- 11 Vilket språk pratar ni med varandra då?
- 12 Pratar du någonsin samma språk som du pratar med dina föräldrar med dina kompisar?
- 13 Ser du någon skillnad på dig och dina kompisar som ett annat språk eller har föräldrar som från ett annat land än Sverige?

Bilaga 3

Stockholm 2009-10-20

Hej!

Mitt namn är Julie Jakob och jag är student på Södertörns Högskola, där jag studerar på lärarutbildningen. Jag är nu i slutskedet i min utbildning, då jag för nuvarande skriver mitt examensarbete. Min frågeställning i mitt examensarbete kommer att lyda som följande:

- Hur påverkas den etniska bakgrunden elevers sociala relationer?

Jag kommer att vara hos Er på skolan vid några få tillfällen för att samla material till min uppsats. Det jag kommer att göra är främst utföra mina observationer på raster, i matsalen och eventuellt fritidsverksamheten. Jag kommer även genomföra nio intervjuer med några av eleverna på skolan, innan intervjuerna ber jag självklart föräldrarna om tillåtelse och godkännande. Det jag kommer att göra under intervjuerna och observationerna är anteckna och använda diktafon. Deltagandet i min studie är anonymt, vidare kommer all data att raderas efter analysering och tolkning av mig.

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Julie Jakob

Bilaga 4

Hej!

Mitt namn är Julie Jakob och jag är student på Södertörns högskola, där jag studerar på lärarutbildningen. Jag är nu i slutskedet i min utbildning, då jag för nuvarande skriver mitt examensarbete. Min frågeställning i mitt examensarbete kommer att lyda:

- Hur påverkar den etniska bakgrunden eleverns sociala relationer?

Jag kommer att vara på Ert barns skola vid några få tillfällen för att samla material till min uppsats. Det jag kommer att göra är främst utföra mina observationer på raster, i matsalen och eventuellt fritidsverksamheten. Jag kommer även att genomföra intervjuer med några av eleverna på skolan.

Härmed ber jag dig som föräldrarna om tillåtelse och ett godkännande att genomföra en kort intervju med ditt barn. Det jag kommer att göra under intervjuerna och observationerna är anteckna och använda diktafon. Deltagandet i min studie är anonymt och man kan när man vill avbryta intervjun. Vidare kommer all data att raderas efter analysering och tolkning av endast mig.

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Julie Jakob

Härmed intygar jag att du får mitt samtycke att intervjua mitt barn,

Elevens namn:

Skola/Klass:

Förälderns namn:

Datum:
